

Rapport 2008:39

Arkeologisk slutundersökning

Förhistoriska lämningar inom Håkantorp 1:21

RAÄ 286
Håkantorp 1:21
Tjärstad socken
Kinda kommun
Östergötlands län

Petter Nyberg

Förhistoriska lämningar inom Håkantorp 1:21

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Beskrivning av området och dess kulturmiljö	4
Resultat från utredning och förundersökning	5
Syfte och målsättning	5
Metod och dokumentation	6
Prover och analyser	6
Resultat	6
Fynd	9
Tolkning	10
Referenser	12
Tekniska uppgifter	13
Bilaga 1. Anläggningsbeskrivning förhistorisk	14
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivning recent.	16
Bilaga 3. Anläggningsritning förhistorisk	18
Bilaga 4. Plan och profilritningar	19
Bilaga 5. Fyndlista C4376	22
Bilaga 5. Fyndritning	24
Bilaga 6. Osteologisk benlista	26
Bilaga 6. ¹⁴ C-kalibreringar	28

Ö S T E R G Ö T L A N D S   L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N   F Ö R   A R K E O L O G I

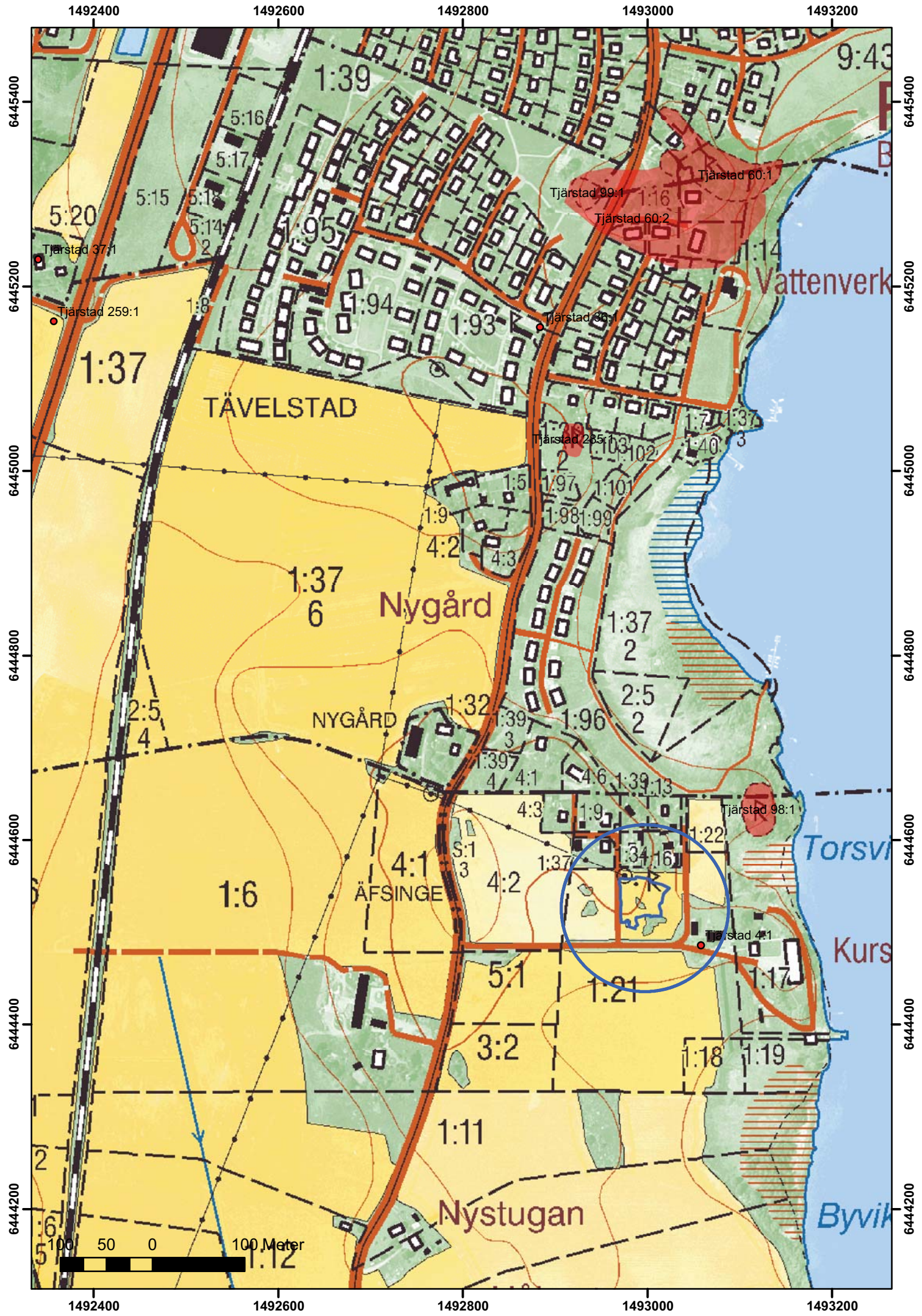
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Under sommaren 2007 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk slutundersökning inför uppförandet av villor inom fastigheten Håkantorp 1:21. Totalt avbanades ett område på 1940 m². Sammanlagt påträffades sexton anläggningar som bedömdes vara av förhistorisk karaktär. Femton av dessa var att betrakta som boplatsslämningar i form av härdar, gropar och stolphål. Dessutom anträffades en brandgrav. Därutöver påträffades en mängd recenta anläggningar.

Petter Nyberg
antikvarie

1492400

1492600

1492800

1493000

1493200

6445400

6445400

6445200

6445200

6445000

6445000

6444800

6444800

6444600

6444600

6444400

6444400

6444200

6444200

1492400

1492600

1492800

1493000

1493200

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde under sommaren 2007 en arkeologisk slutundersökning inom fastigheten Håkantorp 1:21 i Tjärstad socken i Kinda kommun. Undersökningen föranleddes av planerad villabebyggelse.

Uppdragsgivare för den aktuella slutundersökningen var Ulrika Eckerud, Sommarhagen, Rimforsa som även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för slutundersökningen samt skrivandet av rapporten var antikvarie Petter Nyberg. Vid fältarbetet deltog antikvarierna Anna Börjesson, Rickard Lindberg och Fredrik Samuelsson.

Beskrivning av området och dess kulturmiljö

Den omgivande bygden präglas av sjön Åsunden som utgör en av flera sammanhängande sjöar och sprickdalsbildningar. Terrängen är tämligen kuperad och främst utmed sjön återfinns stråk av uppodlad mark som övergår i stora skogsområden.

De kända fornlämningarna återfinns i sjöns närhet. Utifrån lösfynd av stenyxor tycks bosättning och uppodling av området ha inletts under den yngre delen av stenåldern. Inom Håkantorps och det angränsade

Krågedals marker har det största antalet lösfynd påträffats. En holkyxa i brons och en rombyxa funna vid Linnäs respektive Rimforsa indikerar viss kontinuitet under bronsåldern (Hellman 1973:92ff). Ortnamnssammansättningen och ett relativt stort antal kvadratiska och runda stensättningar pekar mot en bebyggelseexpansion under den äldre järnåldern. Den yngre järnåldern finns representerad av ett antal gravfält, t ex RAÄ 60 och RAÄ 98. Sannolikt har även bygdens talrika fornborgar tillkommit under denna period. Från den närliggande sjön Striern har en borrhärd av bottensediment pollenanalyserats. Analysen pekar på att den första större uppodlingsfasen i området ägde rum under vikingatiden (Öster 1973:55f). Även en del av bebyggelsenamnen med ändelsen –torp kan ha etablerats under slutet av yngre järnåldern, men kan även ha tillkommit betydligt senare.

Fram till 1992 var endast en förhistorisk boplats arkeologiskt känd inom socknen (RAÄ 95). Sedan dess har boplatsindikationer framkommit vid arkeologiska undersökningar på åtminstone ytterligare tre lokaler, en vid Tåvelstad (RAÄ 285; Petersson 1994) och två vid Västerliden i Rimforsa (RAÄ 287; RAÄ 288; Räf 2004).

Lokalen som nu var aktuell för slutundersökning ligger i en relativt brant östsluttning som sträcker sig

Figur 3. Foto taget från undersökningsområdet mot öster. Sjön Åsunden syns i bakgrunden. Foto ÖLM.

ner mot sjön Åsunden. Före 1800-talets sjösänkning bör enligt äldre kartmaterial platsen ha varit strandbunden. Området består till största delen av uppodlad mark med lerjord. I den södra och norra kanten finns mindre impediment med berg i dagen. På dessa återfinns en del upplagd odlingssten. I sin övre del övergår sluttningen till en plåtå, exponerad åt öster och söder. Plåtån kan betecknas som ett bra boplatssläge. Större delen av plåtån är bebyggd med äldre egna-hemsvillor. Enligt hörsägen framkom fornlämningar när villorna uppfördes.

I närområdet finns flera fornlämningar. Åt söder, vid Storgården, finns en kvadratisk stensättning som troligen anlagts under den äldre järnåldern (RAÄ 2). I trädgården till Rimforsa kursgård ligger RAÄ 4 som utgörs av en höglignande bildning. Åt nordöst återfinns RAÄ 98, ett gravfält med 12 synliga runda stensättningar. Gravfältet har utifrån de synliga gravtyperna bedömts ha använts under den yngre järnåldern (Petersson 1994). Närmast kända boplatser återfinns drygt 400 m norrut (RAÄ 285), vilken vid undersökningar gett dateringar till den äldre järnåldern (Skjöldebrand 1993; Petersson 1994). På SHM (15408) förvaras ett eneggat vendeltida svärd som ska ha påträffats i samband med sjösänkningen inom Håkantorps marker. Fyndplatsen anges som "vid Järnmalmsviken" (Hellman 1973:132). Någon sådan vik har inte återfunnits i kartmaterialet, inte heller i SOFI:s register. I en lantmäteriakt angående landvinningsområden efter sjösänkningen återfinns emellertid "Jernnäsvisken". Denna är belägen strax öster om RAÄ 2.

Strax söder om undersökningsområdet ligger den av Håkanstorps gårdar som inte är utflyttad vid genomförda skiftesreformer. Äldsta skriftliga belägget för Håkantorp är från år 1345. Belägg finns även från 1397 och 1557. Utifrån beläggen framgår det inte entydigt om Håkantorp under medeltiden utgjorde en by eller en ensamgård. Det historiska kamerala materialet sträcker sig tillbaka till slutet av 1600-talet. Då fanns i Håkantorp minst två gårdsenheter om 2 ½ hemman. I det historiska kartmaterialet utgör undersökningsområdet inägomark till Håkantorp. Av kartorna framgår att där funnits impediment med ett relativt stort antal "rundlar" utmärkta. Dessa "rundlar" representerar förmodligen odlingsrösen, men kan även ha utgjort gravanläggningar.

I mitten av mars år 1910 brann den skolbyggnad i Rimforsa som användes av Fredrika Bremer-Förbundets Lanthushållningsseminarie ner. Redan i maj samma år var man klar att påbörja uppbyggnaden av en ny byggnad. På hösten år 1911 stod denna klar att tas i bruk. Denna byggnad är den kursgård som ligger drygt hundra meter sydöst om det aktuella undersökningsområdet. De sista lanthushållslärarna utexami-

nerades från lanthushållsseminariet i september 1962 (Anell 1973:574ff).

Undersökningsområdet var beläget i en del av länet där kunskapsläget är sämre än för de mer centrala delarna i anslutning till slättbygderna. Utifrån den kända fornlämningsbilden och de få undersökningar som gjorts framträder ett antal viktiga och intressanta kunskapsluckor. Från den äldre järnåldern finns både gravar och boplatslämningar lokaliserade, även om de senare inte står i paritet till de förra. Den yngre järnåldern är väl manifesterad i ett antal större gravfält. Emellertid har inga spår av den samtida bebyggelsen hitintills lokaliserats. Gravfälten ligger relativt tätt, vilket leder till frågor om samtidighet och om vilken bebyggelsenivå de representerar; d v s har de anlagts och brukats av invånarna i en gård, en by eller ett större område?

Resultat från utredning och förundersökning

Det aktuella exploateringsområdet var föremål för en förundersökning som utfördes av Östergötlands länsmuseum år 1996. Förundersökningsområdet utgjordes till största delen av en ganska kraftig sluttning som används som åkermark. I den kraftiga sluttningen påträffades flera anläggningar och lösfynd inom en ca 1200 m² stor yta. Anläggningarna utgjordes av tre brandgravar med ett innehåll av kol och brända ben. I sökschakten påträffades även enstaka brända ben, slagg och bränd lera i form av ugnsväggar från genomplöjda anläggningar. Gravarna saknade spår av överbyggnader, men eventuella sådana kan ha blivit bortplöjda. Vid förundersökningen gjordes en ¹⁴C-datering på träkol från en av gravarna. Denna gav en datering till vikingatid, 770-990 AD (Björkhager 2001).

Under mars månad 2004 genomförde personal från Östergötlands länsmuseum en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 av ett planerat exploateringsområde om ca 5 hektar i direkt anslutning till RAÄ 286. Utredningen resulterade i att RAÄ 286 kunde avgränsas åt söder och väster. I övrigt resulterade inte utredningen i några indikationer på förekomst av ytterligare fornlämningar (Lundberg 2007).

Syfte och målsättning

Syftet med den arkeologiska slutundersökningen var att undersöka, dokumentera och borttaga befintliga fornlämningar inom exploateringsområdet. Vid 1996 års förundersökning framkom tre ommarkerade gravgömmor i form av brandgravar. Utifrån den utförda

förundersökningen uppskattades exploateringsytan att kunna innehålla maximalt 20 gravar. I schakten framkom även lösfynd av brända ben, slagg och fragment av ugnskonstruktioner, vilket tydde på att det kunde finnas ytterligare anläggningar med anknytning till metallhantverk inom det aktuella området.

Den övergripande och mest grundläggande målsättningen var att försöka ge svar på gravarnas omfattning och utformning samt hur de kronologiskt förhåller sig till spåren av metallhantverk på platsen och traktens kända boplatser. Till slutundersökningen hade följande specifika frågeställningar formulerats:

- Hur många gravläggningar har skett på platsen och under vilken tidsperiod?
- Kan en social skiktning urskiljas i gravarnas utformning?
- Är gravarna samtida med spåren av metallhantverk?
- Hur förhåller sig gravarna och spåren av metallhantverk kronologiskt till de kända boplatserna och lösfynden i trakten?

I ett vidare perspektiv syftade slutundersökningen även till att belysa kunskapsluckor angående bebyggelsekronologi/-mönster och gravskick på lokal nivå, kunskaper som därefter kan bli jämförbara med de om regionens mer undersökta slättbygder. Detta kan ses som ett led i läns museets roll och strävan att utvinna och förmedla kunskapsinnehållet av hela regionens kulturarv.

Metod och dokumentation

Inledningsvis kom undersökningsområdet att avbanas skiktvis ned till anläggningsnivå med hjälp av grävmaskin. Efter avbaningen kom påträffade anläggningar att mätas in med totalstation och fotograferas innan undersökning av de enskilda anläggningarna påbörjades.

Ytor med anläggningar kom att rensas i samband med respektive undersökningstillfälle eftersom de på lokal nivå tenderade torra ut innan det är dags för profilgrävning och dokumentation. Anläggningarna dokumenteras genom en kombination av digital inmätning och handritning. Den digitala inmätningen används för upprättande av översiktsplan och profilritningen utfördes för hand. Anläggningarna dokumenteras även genom beskrivningar och fotografering. Därutöver utfördes provtagning för ¹⁴C. Det påträffade skelettmaterialet genomgick osteologiskt analys.

Dokumentationsmaterialet i form av anläggningsbeskrivningar, mätfiler, foton samt plan- och sektionsritningar förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Fynd (C4376) förvaras på Östergötlands länsmuseum i väntan på slutgiltig fyndfördelning.

Prover och analyser

Vid slutundersökningen tillvaratogs 47 brända skelettfragment med en totalvikt av 30,7 gram. Vid förundersökningen år 1996 tillvaratogs dessutom 356 brända skelettfragment med en totalvikt av 131,0 gram. Samtliga ben analyserades av osteolog Petter Nyberg.

Av de sammanlagt åtta kolproverna som insamlades vid slutundersökningen användes tre för ¹⁴C-analyser. De åtta kolproverna är registrerade och hör till fyndmaterialet.

Resultat

Vid avbaning framkom ca 54 mörkfärgningar eller stenansamlingar. Samtliga, förutom fyra, undersöktes. Många visade sig vara otydliga och/eller mycket grunda vilket ledde till att de utgick som anläggningar.

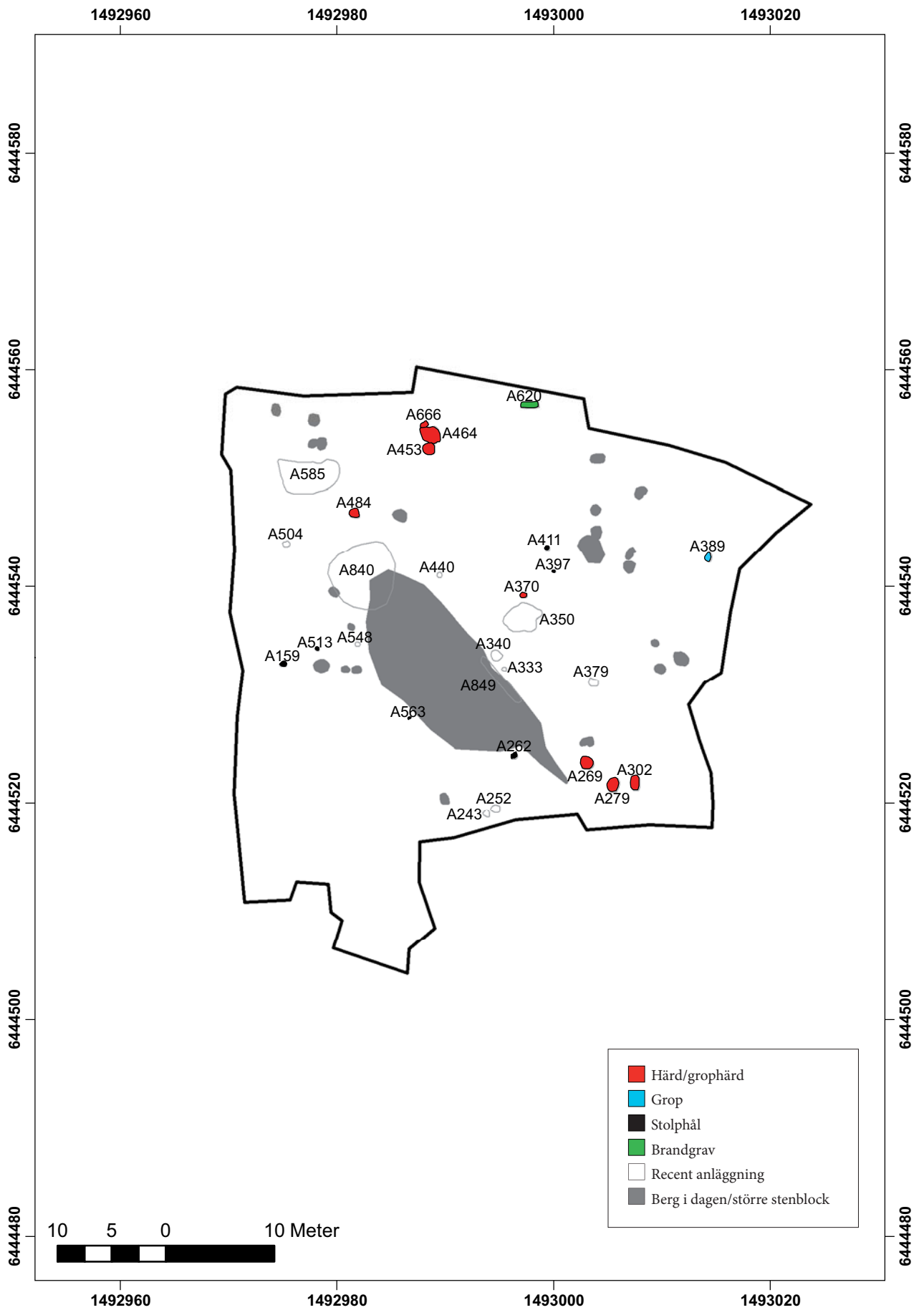
Totalt registrerades 28 anläggningar. Av dessa bedömdes 12 som recenta. Sannolikt härrör dessa mer recenta lämningar från den verksamhet som Fredrika-Bremer-Förbundets Lanthushållningsseminarium bedrev. Sammanlagt påträffades 16 anläggningar som bedömdes vara av förhistorisk karaktär. 15 av dessa var att betrakta som boplatslämningar i form av härdar, gropar och stolphål. Dessutom anträffades en brandgrav.

Härdanläggningar

Totalt åtta anläggningar påträffades som definierades som härdar eller grophärdar av förhistorisk karaktär. Två av anläggningarna kan betraktas som grophärdar (A269, A370). Den ena (A269) var rund i plan, 1,25 m i diameter och 0,28 m djup. Fyllningen var sotig med rikligt av skärviga (60 %) och skörbrända (40 %) stenar. Fyllningen innehöll även små kolbitar. Längst i botten av anläggningen fanns en sotlins. Träkol från anläggningen ¹⁴C-daterades till 170 – 400 e Kr (2 sigma, Ua-34725), d v s romersk järnålder. Den andra härdgropen (A370) var oval, 0,65 x 0,50 m (Ö-V) och 0,12 m djup. Fyllningen var svartotig och innehöll rikligt med kol och skärviga stenar. Även kol från denna anläggning ¹⁴C-analyserades och gav en datering till 575 – 670 e Kr (2 sigma, Ua-34726), d v s vendeltid.

Dessutom påträffades sex anläggningar som definierats som härdar. Dessa var runda, ovala eller oregelbundna till formen och varierade i storlek. Deras djup varierade mellan 0,07 – 0,22 m. Den största

Figur 4. Undersökningsområde med samtliga inmätta anläggningar, inklusive de anläggningar som bedömdes recenta. Skala 1:500.

(A464) var 2,20 x 1,80 m stor medan den minsta utgjordes av en rund härd (A666) med en diameter av 0,4 m. Samtliga härdar utan en (A302) innehöll skärvig sten i varierande mängd. A302 utgjordes av en oregelbunden 1,25 x 0,80 m stor anläggning med en sotig fyllning innehållande rikligt med kol.

Sex av härdanläggningarna låg i två grupper med tre anläggningar vardera i anslutning till varandra. I den norra delen av undersökningsområdet låg A453, 464 och A666 så tätt ihop att de i plan var svåra att särskilja från varandra. Det finns dock inget som tyder på att dessa härdar har skurit varandra vid anläggandet. I den sydvästra delen av undersökningsområdet låg A269, A279 och A302 grupperade tillsammans. Det är rimligt att anta att de anläggningar som ingår i respektive grupp är samtida med de andra inom samma grupp. Däremot kan inte A370 och A484 inte knytas till någon annan anläggning eller konstruktion.

Stolphål

Totalt sex anläggningar påträffades som definierades som stolphål av förhistorisk karaktär. Ett av dessa kan betraktas som stenskott (A411). Denna anläggning var rund i plan, 0,40 m diameter och 0,14 m djup. Fyllningen i de övriga stolphålen innehöll enstaka stenar som i vissa fall var eldpåverkade. De påträffade stolphålen var spridda över undersökningsområdet och hade ingen synbar relation till varandra eller övriga anläggningar på platsen.

Gropar

En anläggning (A389) påträffades som definierades som grop. Denna var oval, 0,80 x 0,60 m stor. Den var 0,23 meter djup och hade en skålformad botten. Fyllningen bestod av grå lera med enstaka stenar. Gropens funktion kunde inte utrönas. Den låg ensam, ca 15 m från närmaste anläggning, i den östra delen av undersökningsområdet.

Gravar och skelettmaterial

Skelettmaterialet från förundersökningen 1996 och den nu aktuella undersökningen har osteologiskt analyserats av undertecknad som är Östergötlands läns-museums osteolog.

Skelettmaterialet från Håkantorp hade en totalvikt av ca 162 gram och antalet fragment uppgick till 403. Materialet var kraftigt fragmenterat med en snittvikt av 0,4 gram per fragment. Samtliga fragment var brända. Samtliga identifierade ben härrörde från människa. Viktmässigt har 50 % av materialet varit möjligt att identifiera som människoben. Antalmässigt

har 22 % av fragmenten varit möjliga att identifiera som tillhörande människa.

Påpekas kan att det påträffats brända människoben även i en anläggning som bedömts som recent (A350). Dessutom hittades även en koncentration av brända människoben (F645) som inte kunde knytas till någon anläggning. Det fanns även ytterligare brända ben som inte artbestämts spridda inom området. Dessa låg i anslutning till den stora bergknallen som ligger dagen centralt i undersökningsområdet.

Endast en grav (A620) påträffades inom slutundersökningsområdet. I samband med att mätpunkter från den aktuella undersökningen fördes in på ett rektifierat kartöverlägg av schaktplanen över förundersökningsområdet konstaterades att A620 var lokaliserat mycket nära den plats som A1 låg på (fig 5). Detta gjorde att undertecknad länge ansåg det var sannolikt att A620 utgjorde resterna av den grav som vid förundersökningen 1996 benämndes A1. Denna tolkning stärktes av att inga ytterligare spår av någon grav kunde konstateras i närheten vid avbaning. I samband med förundersökningen gjordes en ¹⁴C-analys av träkol från A1, vilken gav en datering till 780 – 960 e Kr (Björkhager 2001). Vid slutundersökningen gjordes dessutom en ¹⁴C-analys av ett av de brända skelettfragmenten i A620. Denna gav en datering till 540 – 670 e Kr (2 sigma, Ua-34727). Således gav de två dateringarna skilda resultat, vilket indikerar att A1 och A620 är två separata gravar.

A620 kan betraktas som en ben-/brandgrop lokaliserad i östra änden av ett 1,75 x >0,55 m (Ö-V) stort lager. Fyllning i grop och lager gick inte att särskilja ifrån varandra. Lagret innehöll inga ben men inslag av kol. Även ben-/brandgropen hade vissa inslag av kol. I ena hörnet av gropen var fyllningen svartotig och innehöll något mer kol. Graven var bortgrävd i norr av ett VA-schakt. I själva ben-/brandgropen påträffades 27 brända skelettfragment (F629), d v s samtliga brända ben i A620 förutom ett. Ovanpå både brandgrop och lager låg en förkolnad trästock. Ovanpå denna stock påträffades ett bränt skelettfragment (F628). De 27 skelettfragmenten i gropen hade en totalvikt av 18 gram. Samtliga ben härrörde från människa. Även skelettfragmentet på stocken var från människa. Kön- och åldersbedömning av fragmenten var inte möjlig att göra.

Vid förundersökningen år 1996 insamlades från brandlagret A1 338 brända skelettfragment med en totalvikt av 122,5 gram. Samtliga ben som var möjliga att artbestämma kom från människa.

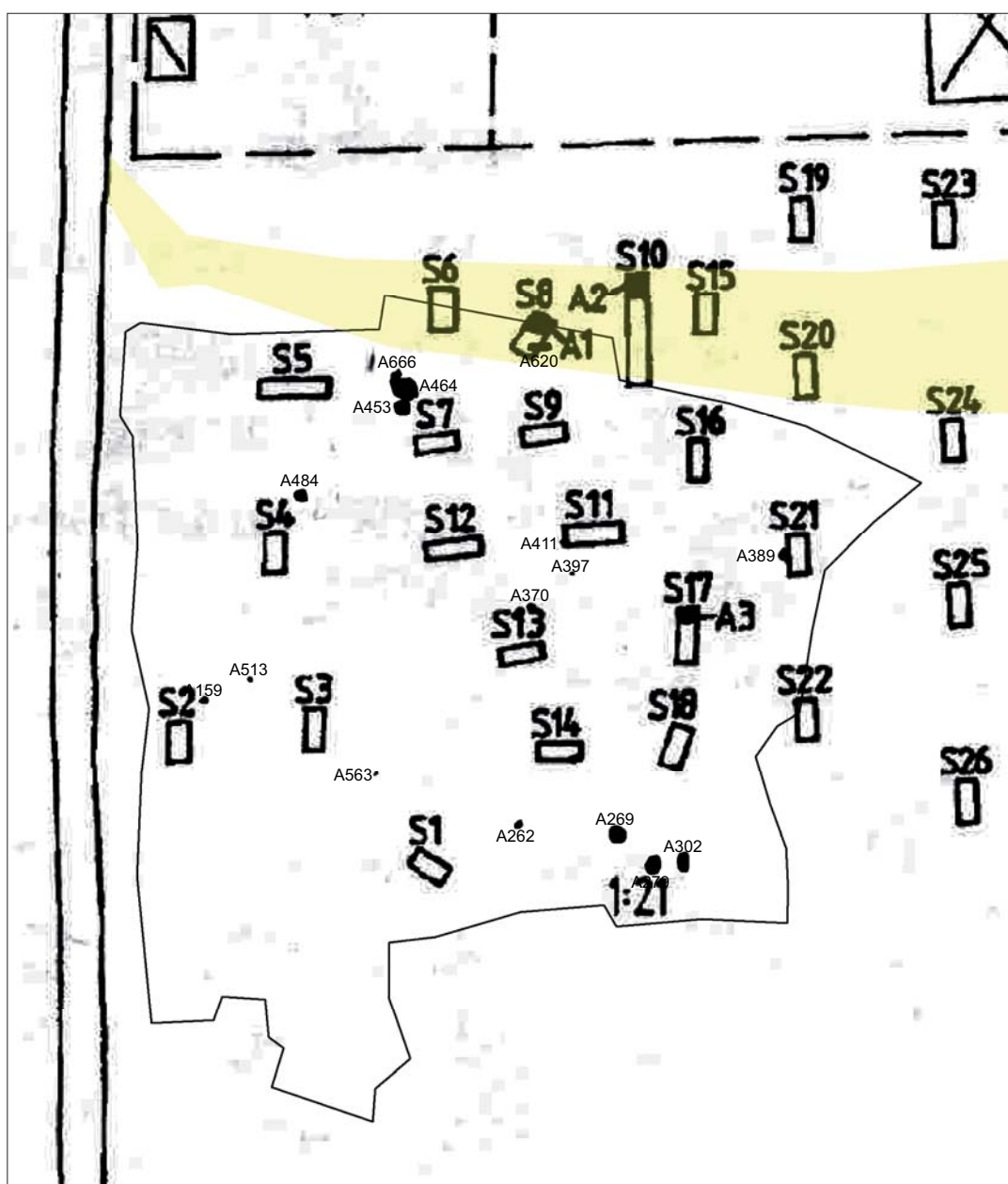
Den anläggning som under förundersökningen benämndes A2 och som bedömdes vara en urnebrandgrop ligger i ett område som numera är mycket påverkad av senare tids ledningsdragningar. På platsen finns både el-, tele- och vattenledningar. Eftersom

de förhistoriska anläggningar som funnits inom detta område med stor sannolikhet redan var förstörda och på grund av risken att skada de nedgrävda ledningarna beslutades att ingen avbanning av detta område skulle ske. Vid den osteologiska analysen av benen från A2 konstaterades att samtliga ben som var möjliga att artbestämma kom från människa. Graven innehöll 12 brända benfragment med en totalvikt av 7 gram.

Hela området intill den anläggning som vid förundersökningen bedömdes vara en urnebrandgrop och benämndes A3 avbanades vid slutundersökningen. Inga spår av någon grav kunde dock påträffas. Vid den osteologiska analysen kunde inte det brända benet från A3 återfinnas.

Fynd

Femton fyndposter finns registrerade från undersökningen. Endast två av fyndposterna (F628, F629) är funna i en anläggning. De utgörs av brända ben anträffade i brandgraven A620. Övriga fyndposter härrör från anläggningar bedömda som recenta (F643, F647, F649) eller utgörs av lösfynd. Lösfynden domineras av brända skelettfragment samt slagg. Bland lösfynden finns dessutom avslag av flinta (F242) samt ett fragment av en malstenslöpare (F1). Utöver detta påträffades även en bit sintrad/förglasad lera med slagginklusion (F562). Sannolikt härrör denna från en ässjafodring.

Figur 5. Schaktplan från förundersökningen rektifierad mot Fastighetskartan. Även anläggningar som påträffades vid slutundersökningen och som bedömts förhistoriska är markerade. Gult indikerar område påverkat av senare tiders nedgrävning av vatten-, el- och teleledningar. Skala 1:500.

Tolkning

Lämningarna som påträffats inom undersökningsområdet kan delas upp i följande tre grupper; förhistoriska gravar, förhistoriska lämningar av boplatsskikt och recenta lämningar. Dessutom påträffades lösfynd av slag som sannolikt härrör från någon typ av smidesverksamhet, möjligen med förhistorisk datering.

Vid förundersökningen och vid den nu aktuella undersökningen har totalt tre, möjligen fyra brandgravar påträffats. Undertecknad anser att tolkningen av A3 som grav är mycket osäker på grund av att endast ett enda skelettfragment påträffades i anläggningen och det faktum att det vid slutundersökningen påträffades enstaka människoben i en klart recent anläggning.

Mycket talar för att gravarna utgör den sydligaste delen av ett gravfält som sträcker sig vidare in i området med egnahemsvillor norr om undersökningsområdet. Utifrån de gravar som daterats kan gravfältet tidsmässigt knytas till yngre järnålder. Hur många gravar som eventuellt funnits norr om undersökningsområdet kommer sannolikt aldrig kunna utredas.

De förhistoriska lämningarna av boplatsskikt utgör sannolikt inte en boplatsskikt med huskonstruktioner, utan utgör snarare någon typ av aktivitetsyta. Vilken typ av aktivitet de rör sig om har inte varit möjligt att utröna. Intressant är dock att den ena grupperingen av härdar/grophärd är samtida med en av de daterade gravarna. Således är det inte orimligt att tro dessa härdar kan ha använts i aktiviteter knutna till begravningsriter eller andra former av ceremonier som kan knytas till gravfältet. Detta kan dock inte beläggas utan är endast ett antagande.

En av de daterade härd-/grophärdgrupperna är från romersk järnålder och är således äldre än de daterade gravarna. Om det finns eller har funnits gravar som är samtida med dessa härdar/härdgropar där det idag står egnahemsvillor går bara spekulera i.

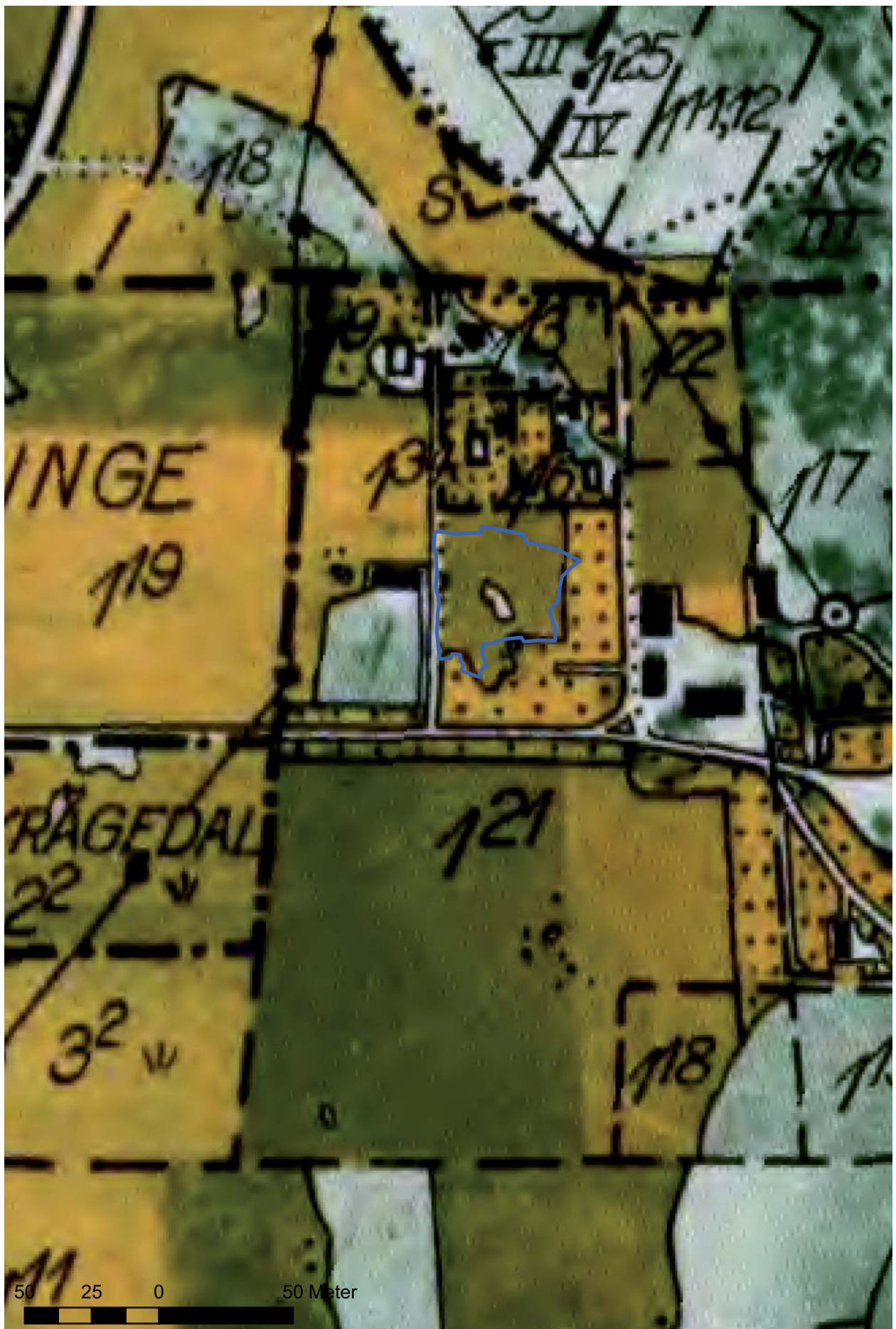
De anläggningar som är bedömda som recenta härrör med stor sannolikhet från den trädgårdsverksamhet som Fredrika-Bremer-Förbundets lanthushållningsseminarie hade vid platsen för undersökningen från omkring år 1911 till omkring 1962 (Anell 1973:574ff). Enligt den ekonomiska kartan från 1947 är dock den yta som avbanats i samband med slutundersökningen markerat som åker omgiven av trädgårdsodlingar. När denna karta uppfördes utgjordes således undersökningsområdet av åkermark.

Den sannolika ässjafodring som påträffades som lösfynd och den järnslag som hittades kan härröra från någon typ av äldre smidesverksamhet som skett i närheten av undersökningsområdet. Det finns inget som motsäger att dessa fynd har förhistoriskt ursprung. Det har dock inte inom undersökningsområdet påträffats några anläggningar som kan knytas till

smidesverksamhet. Slaggen ligger huvudsakligen i resterna av matjordslager (A840, A849) innehållande kol, tegel, glas och porslin. Matjordslagren har karaktären av ett utkastlager och ligger precis i anslutning till den stora bergknallen som ligger i dagen centralt i undersökningsområdet. Det är således sannolikt att fynden har sitt ursprung utanför undersökningsområdet och därifrån förflyttats till dagens fyndplats. Ett rimligt antagande är att slaggen kommit till platsen vid bergknallen när man flyttat jordmassor från tomtorna i området norr om undersökningsområdet. Även de flesta brända skelettfragment som inte påträffades i en anläggning ligger kring detta berg i dagen. Påpekas bör dock att vid förundersökningen och utredningen påträffades enstaka brända ben och slaggbitar över en större del av det aktuella slutundersökningsområdet (Björkhager 2001; Lundberg 2007).

Ungefär 1300 meter nordväst om exploateringsområdet ligger en annan registrerad boplatsskikt (RAÄ 287) som delvis är samtida med den i Håkantorp. Härdar i RAÄ 287 som har ¹⁴C-daterats har gett dateringar inom intervallet 760 f Kr – 530 e kr. Där påträffades förutom lämningar av boplatsskikt även järnslag och ett möjligt blästermunstycke (Räf 2004).

Ungefär 450 m norr om Håkantorp finns ytterligare en registrerad boplatsskikt (RAÄ 285) på vilken smideslagg påträffats. ¹⁴C från lokalen har gett dateringar inom intervallet 403 f kr – 67 e kr (Pettersson 1994).

Figur 6. Ekonomiska kartan från år 1947 med undersökningsområdet markerat. Skala 1:2000.

Referenser

Tryckta källor

- Anell, I. 1973. Fredrika-bremer-Förbundets Lanthushållningsseminarium. *Norra Kinda-boken*. Utg. Av Norra Kinda kommun. Linköping.
- Björkhager, V. 2001. *Håkantorp 1:21. Rimforsa kursgård. Tjärstad socken, Kinda kommun, Östergötlands län. Arkeologisk förundersökning*. Rapport 21:2001. Östergötlands länsmuseum.
- Hellman, G. 1973. Forntida bosättning. *Norra Kinda-boken*. Utg. av Norra Kinda kommun. Linköping.
- Lundberg, A. 2007. *Håkantorp 1:21 m fl. Inför ny bebyggelse vid Rimforsa strand. Tjärstad socken, Kinda kommun., Östergötlands län. Arkeologisk utredning etapp 1 och 2*. Rapport 2007:9. Östergötlands länsmuseum.
- Petersson, M. 1994. *Boplatslämningar, äldre järnålder. Tävelstad 1:39, RAÄ 285, Tjärstad socken, Kinda kommun, Östergötland. Arkeologisk förundersökning*. RAÄ UV Linköping.
- Räf, E. 2004. *Boplats i Västerliden. Rimforsa 5:14, Tjärstad socken, Kinda kommun, Östergötlands län. Arkeologisk förundersökning*. Rapport 2004:67. Östergötlands länsmuseum.
- Skjöldebrand, M. 1993. *Tävelstad 1:39. Östergötland, Tjärstad socken, Kinda kommun, Tävelstad 1:39. Arkeologisk utredning*. RAÄ UV Linköping.
- Öster, J. 1973. Naturen i Norra Kinda. *Norra Kinda-boken*. Utg. Av Norra Kinda kommun. Linköping.

Kartmaterial

Ekonomiska kartan, blad 7F 8i Tjärstad från 1947.

Övriga källor

SOFI, ortnamnsregistret: www.sofi.se (2008-03-10)

Tekniska uppgifter

Lokal	Håkantorp 1:21
Socken/Stad	Tjärstad sn
Kommun	Kinda
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 286
Ekonomiska kartans blad	075 88 (7F 8i Tjärstad)
Koordinater	X6444540, Y1493010
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Slutundersökning
Länsstyrelsens dnr	431-11919-04
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
Länsstyrelsens beslut	2006-05-09
ÖLM dnr	500/04
ÖLM projektnr	530169
Uppdragsgivare	Ulrika Eckerud, Sommarhagen, Rimforsa
Kostnadsansvarig	Ulrika Eckerud, Sommarhagen, Rimforsa
Projektledare	Petter Nyberg
Personal	Anna Börjesson, Rickard Lindberg, Fredrik Samuelsson,
Fältarbetstid	2007-06-18 t o m 2007-07-03
Totalt undersöktes	1 940 m ²
Fynd	C4376
Foto	Digitala foton
Analyser	¹⁴ C
Grafik	Petter Nyberg
Renritning	Johan Levin
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket. Ärende nr MS2006/02241
ISSN 1403-9273	Rapport 2008:39 © Östergötlands länsmuseum

Bilaga 1. Anläggningsbeskrivning förhistorisk

Anl	Klassifikation	Form i plan	Storlek i plan	Djup	Fyllning
159	Stolphål	Rund	0,55 m diam	0,28 m	Grå sandig lera med skärvig sten
262	Stolphål	Oval	0,60 x 0,50 m	0,25 m	Mörk gråbrun sandig lera med enstaka 0,05 - 0,10 m st stenar
269	Grophärd	Rund	1,25 m diam	0,28 m	Mörk brungrå sotig sandig lera, rikligt av skärvig och skörbränd sten samt kol
279	Härd	Oval	1,25 x 1,10 m	0,14 m	Brungrå sandig lera, inslag av kol och sot, enstaka skärvig stenar
302	Härd	Oval	1,25 x 0,80 m	0,12 m	Mörk gråbrun sandig lera/Svartsotig lera, rikligt med kol
370	Grophärd	Oval	0,65 x 0,50 m	0,12 m	Svartsotig sandig lera, mkt rikligt av kol, rikligt med skärvig sten
389	Grop	Oval	0,80 x 0,60 m	0,23 m	Grå lera med enstaka stenar
397	Stolphål	Rund	0,25 m diam	0,10 m	Grå lera med skärvig och skörbränd sten
411	Stolphål, stenskott	Rund	0,40 m diam	0,14 m	Grå lera, 0,10 - 0,15 m st stenar
453	Härdbotten	Rund	1,15 m diam	0,07 m	Grå lera med sot, kol och skärvig sten
464	Härd	Oregelb oval	2,20 x 1,80 m	0,22 m	Grå/gråsvart lera med sot, kol och skärvig sten
484	Härd	Oregelb	1,05 x 0,85 m	0,12 m	Grå lera med sot, kol och skärvig sten
513	Stolphål	Oval	0,40 x 0,30 m	0,38 m	Grå sandig lera
563	Stolphål	Oval	0,30 x 0,20 m	0,10 m	Mörkbrun sandig lera
620	Ben-/brandgrop (i lager)	Oregelb	0,80 x >0,50 m (grop) 1,55 x >0,55 m (lager)	0,20 m 0,16 m	Grå sandig lera med inslag av kol. Rester av en förbränd stock låg över anläggning. Grop innehöll mer kol och sot än lager. I grop påträffades även brända ben.
666	Härd?	Rund	0,40 m diam	0,10 m	Grå sotig lera med kol och skärvig sten.

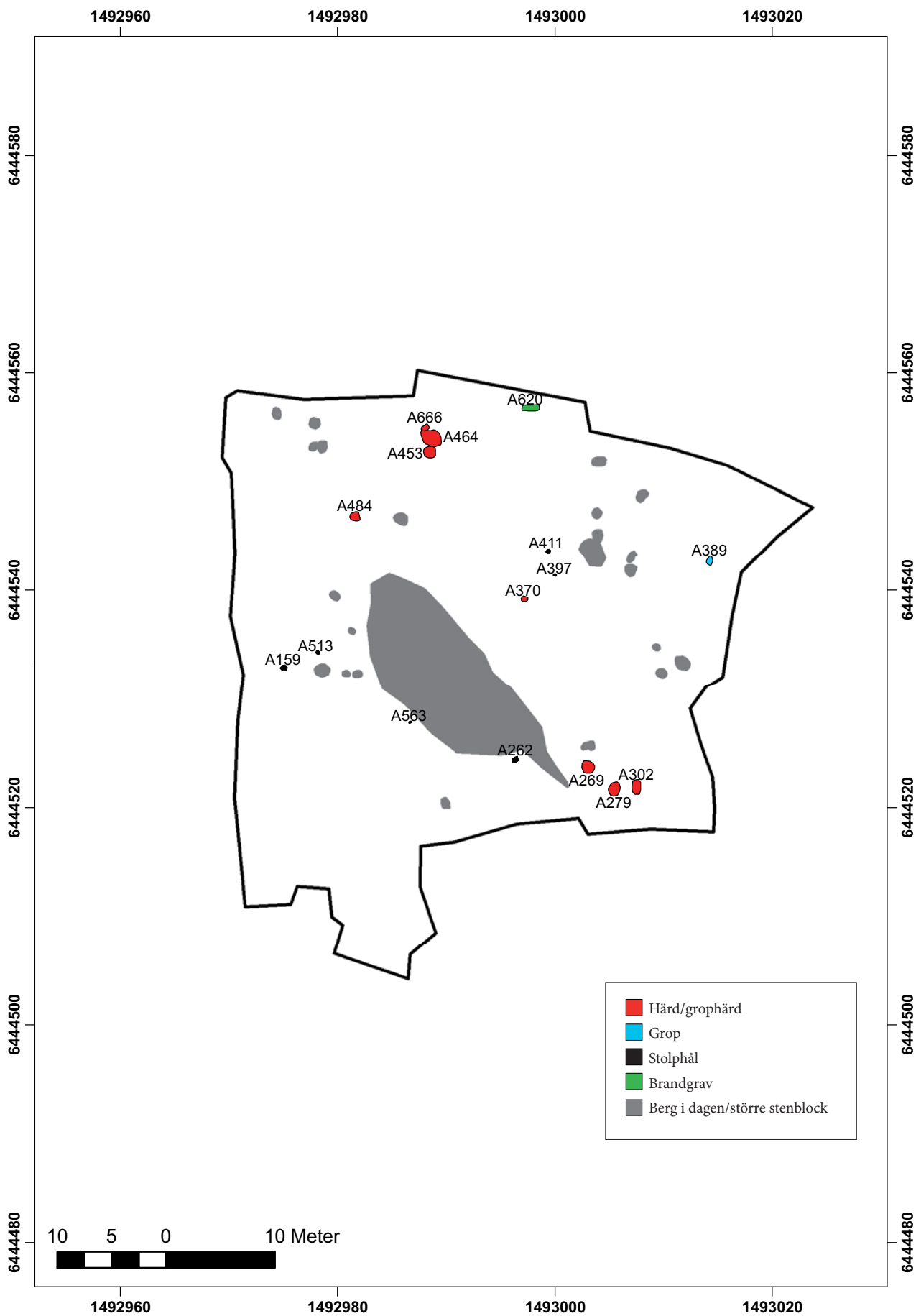
Fynd	Undersökt	Övrigt
Nej	50%	Kolprov P635.
Nej	50%	
Nej	50%	Kolprov P637 (Ua-34725).
Nej	50%	Kolprov P638.
Nej	50%	Kolprov P639.
Nej	50%	Kolprov P640 (Ua-34726).
Nej	50%	
Nej	50%	
Nej	50%	
Nej	75%	Yngre än A464. Kolprov P631.
Nej	50%	Äldre än A453. Kolprov P632.
Nej	50%	Kolprov P633.
Nej	50%	Kolprov P634.
Nej	50%	
F628, F629	100%	I lagrets östra del fanns ett djupare parti där brända ben påträffades (ben-/brandgrop). Skillnad mellan lagrets och gropens fyllning kunde inte ses. Kolprov P630. Ua-34727.
Nej	50%	Före unders ansågs A666 och A464 vara samma anl.

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivning recent

Anl	Klassifikation	Form i plan	Storlek i plan	Djup	Fyllning
243	Grop	Oregelb oval	0,70 x 0,60 m	0,25 m	Brun humös lerblandad matjord
252	Stolphål	Rund	0,75 m diam	0,20 m	Brun humös lerblandad matjord
333	Grop/stolphål	Oval	0,40 x 0,30 m	0,16 m	Gråbrun humös sandig lera
340	Grop	Oval	1,00 x 0,90 m	0,18 m	Gråbrun/rödbrun spräcklig sandig lera, 0,05 - 0,15 m st stenar
350	Grop	Oregelb rund	2,80 x 2,30 m	0,05 m	Grå humös lera, 0,05-0,40 m st stenar, kol
379	Grop	Oregelb	0,90 x 0,65 m		Mörk gråbrun lerig matjord med insalg av kol
440	Stolphål, stenskott	Rund	0,50 m diam	0,25 m	Grå lera, 0,10 - 0,25 m st stenar
504	Grop	Oval	0,60 x 0,53 m	0,12 m	Mörkgrå sandig lera
548	Stolphål	Rund	0,45 m diam	0,12 m	Mörkgrå sandig lera, träfragment
585	Grop	Oregelb	5,70 x 3,40 m	0,15 m	Gråbrun lerig sand
840	Lager	Oregelb	6,15 x 6,15 m	0,10 m	Gråbrun lerig matjord
849	Lager	Oregelb	5,20 x 0,85 m	0,10 m	Sandig matjord med inslag av kol

Fynd	Undersökt	Övrigt
Ja	50%	Innehöll järn och tegel. Fynd tillvaratogs ej.
Nej	50%	
F647	100%	Innehöll slagg, tegel, glas, bränd lera. Endast ett urval av fynd tillvaratogs.
Nej	50%	Latringrop.
F649	50%	Innehöll brända ben, glas, tegel. Endast ett urval av fynd tillvaratogs.
Nej	Nej	
Ja	50%	Innehöll tegel, porslin. Fynd tillvaratogs ej.
Ja	50%	Innehöll tegel. Fynd tillvaratogs ej.
Ja	50%	Innehöll brända ben som inte tillvaratogs.
Ja	10%	Innehöll tegel, porslin, järn. Fynd tillvaratogs ej.
Ja	Nej	Innehöll tegel, glas, porslin. Fynd tillvaratogs ej.
Ja	Nej	Innehöll slagg, tegel, glas, keramik. Fynd tillvaratogs ej.

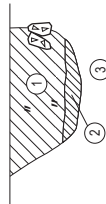
Bilaga 3. Anläggningsritning över anläggningar bedömda som förhistoriska

Bilaga 4. Plan och profilritningar

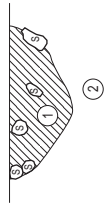
Dnr 500/04:1

A 159
profil mot N

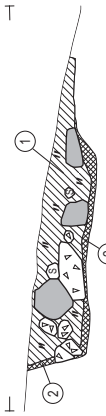
- ① Grå, sandig lera
- ② Mörk grå lera
- ③ Rödbrun lera

A 262
profil mot VSV

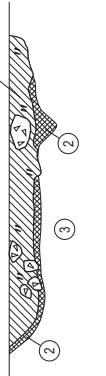
- ① Mörk grå, sandig lera
- ② Rödbrun sandig morän

A 269
profil mot N

- ① Mörk gråbrun, sandig lera
- ② Svart, sotig, sandig lera med kol
- ③ Rödbrun lera

A 279
profil mot V

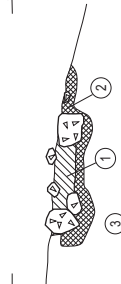
- ① Mörk gråbrun, sandig lera
- ② Svart, sotig, lera med kol
- ③ Rödbrun lera

A 302
profil mot V

- ① Mörk gråbrun, sandig lera
- ② Svart, sotig, lera med mycket kol
- ③ Rödbrun lera

A 370
profil mot N

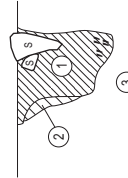
- ① Gråbrun, sandig lera
- ② Svart, sotig lera med mycket kol
- ③ Rödbrun lera

A 504
profil mot NV

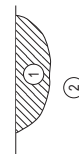
- ① Mörk grå, sandig lera
- ② Rödbrun lera

A 513
profil mot S

- ① Mörkgrå, sandig lera
- ② Mörkgrå/rödbrun lera (infiltration)
- ③ Rödbrun lera

A 545
profil mot S

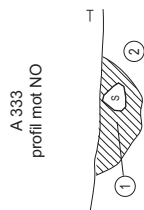
- ① Mörk grå, sandig lera
- ② Rödbrun sandig morän

A 563
profil mot NV

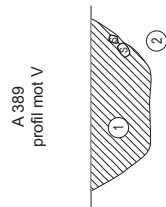

- ① Mörk grå, sandig lera
- ② Rödbrun sandig morän

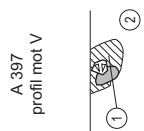
Håkantorp
Tjärstad socken
Kinda kommun, Ög
RAÅ 286
Profilirning
Skala 1:20
Dnr 500/04
2007-07-02 Petter Nyberg
Renritning Johan Levin

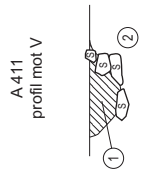
1. Brungrå, humös, sandig lera.
2. Rödbrun lera.

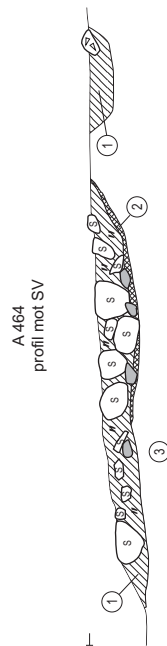
1. Grå lera.
2. Rödbrun lera.

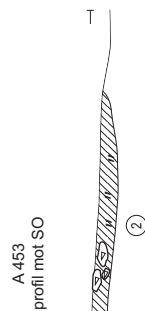
1. Grå lera.
2. Rödbrun lera.

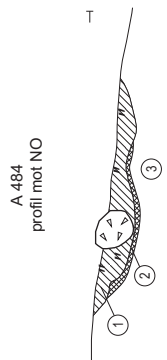
1. Grå lera.
2. Rödbrun lera.

1. Grå/gråsvart lera med sot och kol.
2. Sotig lera med kol.
3. Rödbrun lera.

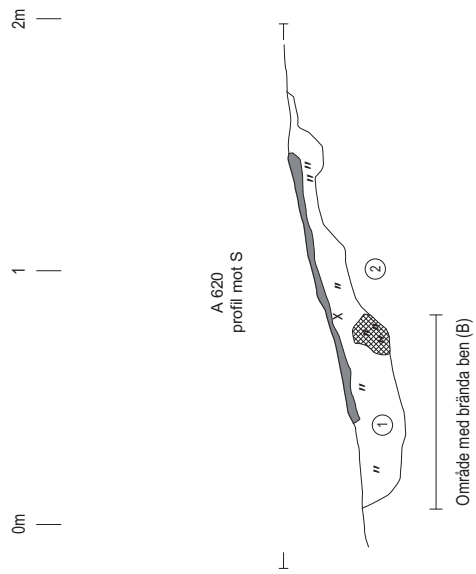

1. Grå lera med sot och kol.
2. Rödbrun lera.

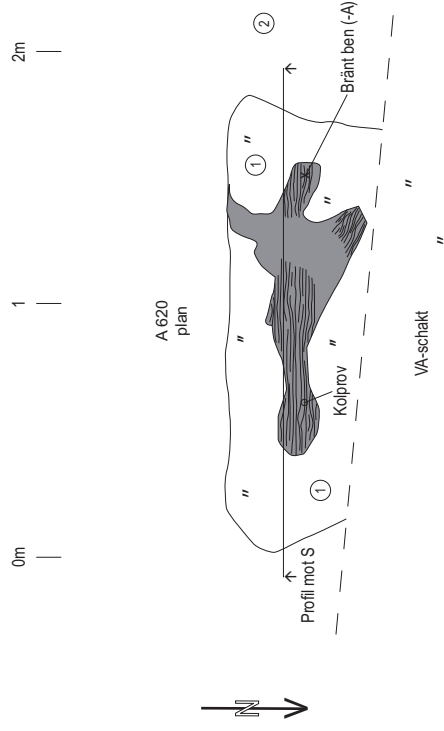

1. Grå/gråsvart lera med sot och kol.
2. Sotig lera med kol.
3. Rödbrun lera.

Häkantorp
Tjärstad socken
Kinda kommun, Ög
RAA 286
Profiltitning
Skala 1:20
Dnr 500/04
2007-06-28 Rickard Lindberg
Renritning Johan Levin

- ① Grå, sandig lera
- ② Rödbrun, sandig lera
- x Bränt ben
- " Kolbitar
- / Förbränd, kolnad stock

- ① Grå sandig lera med inslag av kol
- ② Rödbrun, sandig lera
- / Förbrändaa stockar (åderriktning)
- Förbränd stock

Håkantorps
Tjärstad socken
Kinda kommun, Ög
RAÅ 286
Plan- och profilritning
Skala 1:20
Dnr 500/04
2007-07-02 Petter Nyberg
Renritning Johan Levin

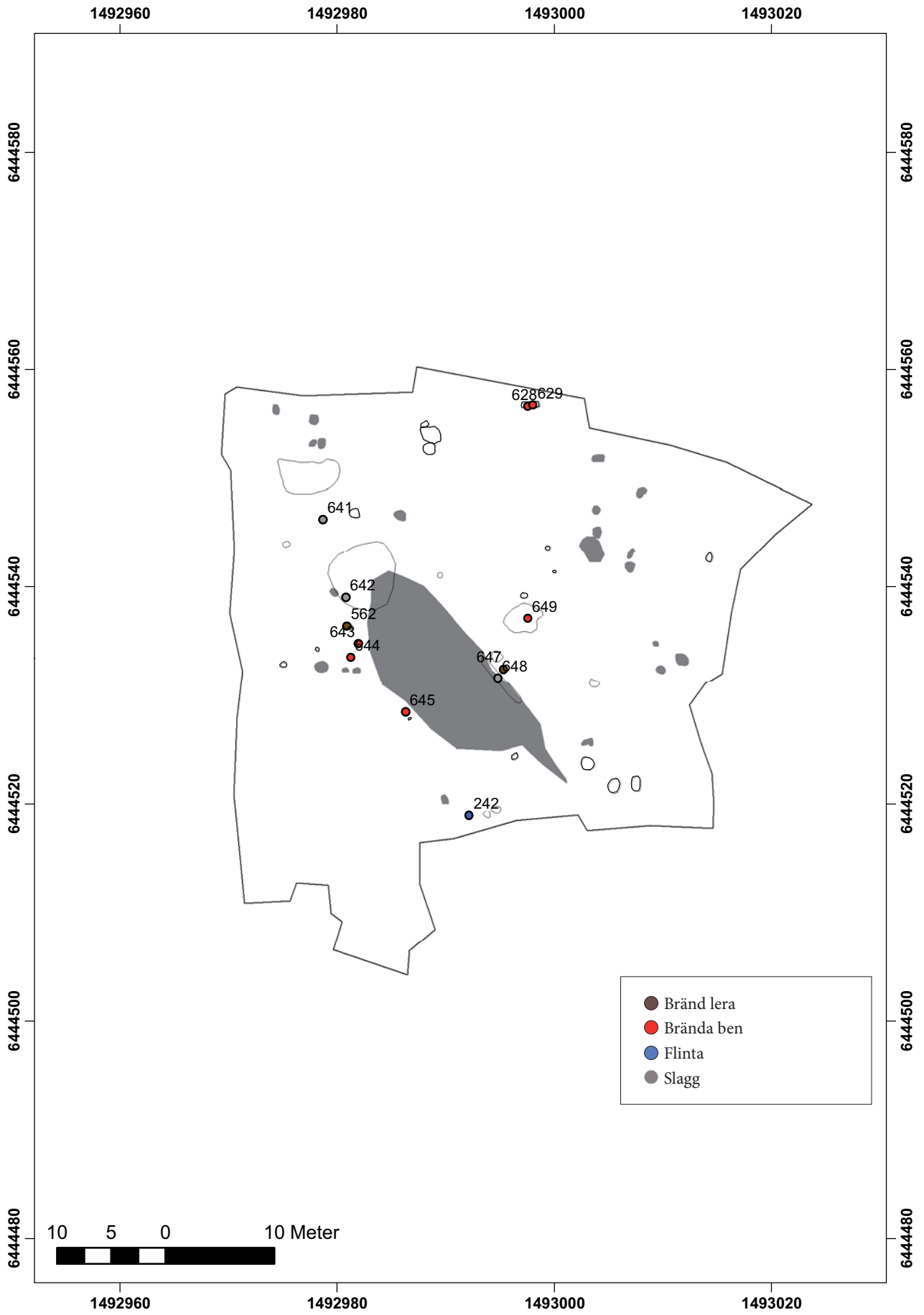
Bilaga 5. Fyndlista C4376

Fnr	Invnr	Subnr	Antal	Sakord	Klassif 1	Material 1	Teknik 1	Längd	Bredd	Höjd
F1	C4376	15	1	Malstenslöpare	Grönsten	Slipat	57	55	31	0
F242	C4376	01	1	Avslag	-	Flinta	Slaget	51	35	12
F562	C4376	05	1	Bränd lera	-	Lera	Bränt	22	28	13
F628	C4376	06	1	Bränt ben	Human	Ben	Bränt	0	0	0
F629	C4376	07	27	Bränt ben	Human	Ben	Bränt	0	0	0
F641	C4376	08	1	Slagg	-	Slagg	-	0	0	0
F642	C4376	10	1	Bränt ben	Obestämt	Ben	Bränt	0	0	0
F642	C4376	09	9	Slagg	-	Slagg	-	0	0	0
F643	C4376	04	1	Bränt ben	Obestämt	Ben	Bränt	0	0	0
F644	C4376	02	1	Bränt ben	Obestämt	Ben	Bränt	0	0	0
F645	C4376	03	14	Bränt ben	Human	Ben	Bränt	0	0	0
F647	C4376	11	7	Slagg	-	Slagg	-	0	0	0
F647	C4376	12	1	Bränd lera	-	Lera	Bränt	0	0	0
F648	C4376	13	5	Slagg	-	Slagg	-	0	0	0
F649	C4376	14	2	Bränt ben	Human	Ben	Bränt	0	0	0
Kolprov										
P630	C4376	16	1	Kolprov	-	Kol	-	0	0	0
P631	C4376	17	1	Kolprov	-	Kol	-	0	0	0
P632	C4376	18	1	kolprov	-	Kol	-	0	0	0
P633	C4376	19	1	Kolprov	-	Kol	-	0	0	0
P634	C4376	20	1	Kolprov	-	Kol	-	0	0	0
P635	C4376	21	1	Kolprov	-	Kol	-	0	0	0
P638	C4376	23	1	Kolprov	-	Kol	-	0	0	0
P639	C4376	24	1	Kolprov	-	Kol	-	0	0	0

Diam	Vikt	Frag	Anmärkning
0	-	F	-
0	-	F	Svallad. Sydsandinavisk flinta.
0	-	F	Sintrad/förglasad lera med slagginklusion. Sannolikt ässjafodring.
0	-	F	-
0	-	F	-
0	-	F, 2	-
0	-	F	Rensfynd.
0	-	F	Rensfynd.
0	-	F	Anläggningen bedömd som recent.
0	-	F	-
0	-	F	-
0	-	F	Anläggningen bedömd som recent.
0	-	F, 2	Anläggningen bedömd som recent.
0	-	F	Lösfynd
0	-	F	Anläggningen bedömd som recent.
0	-	F	-
0	-	F	-
0	-	F	-
0	-	F	-
0	-	F	-
0	-	F	-
0	-	F	-
0	-	F	-
0	-	F	-

Bilaga 5. Fyndritning

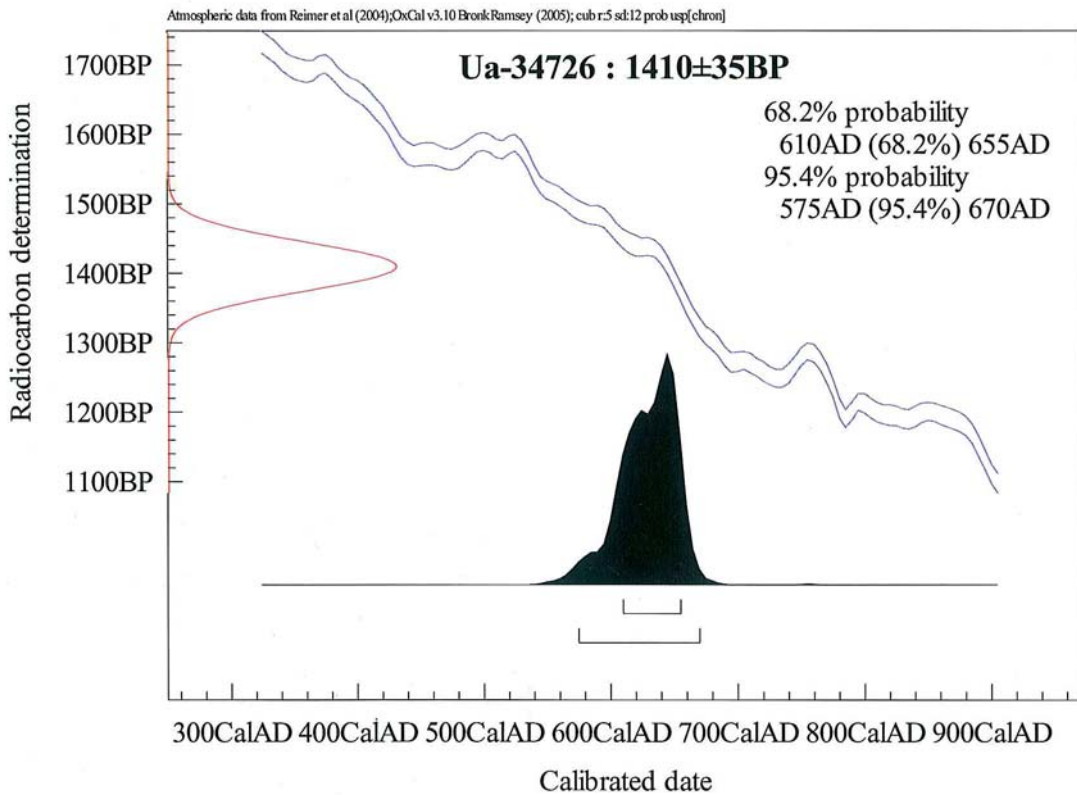
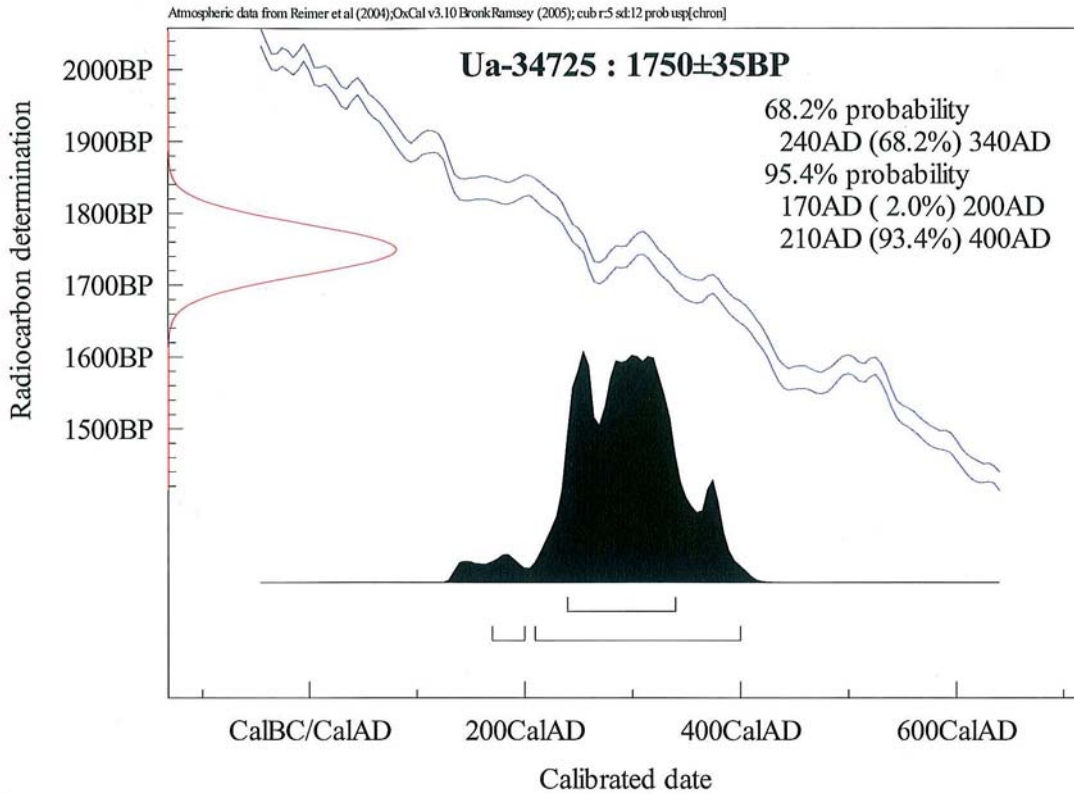

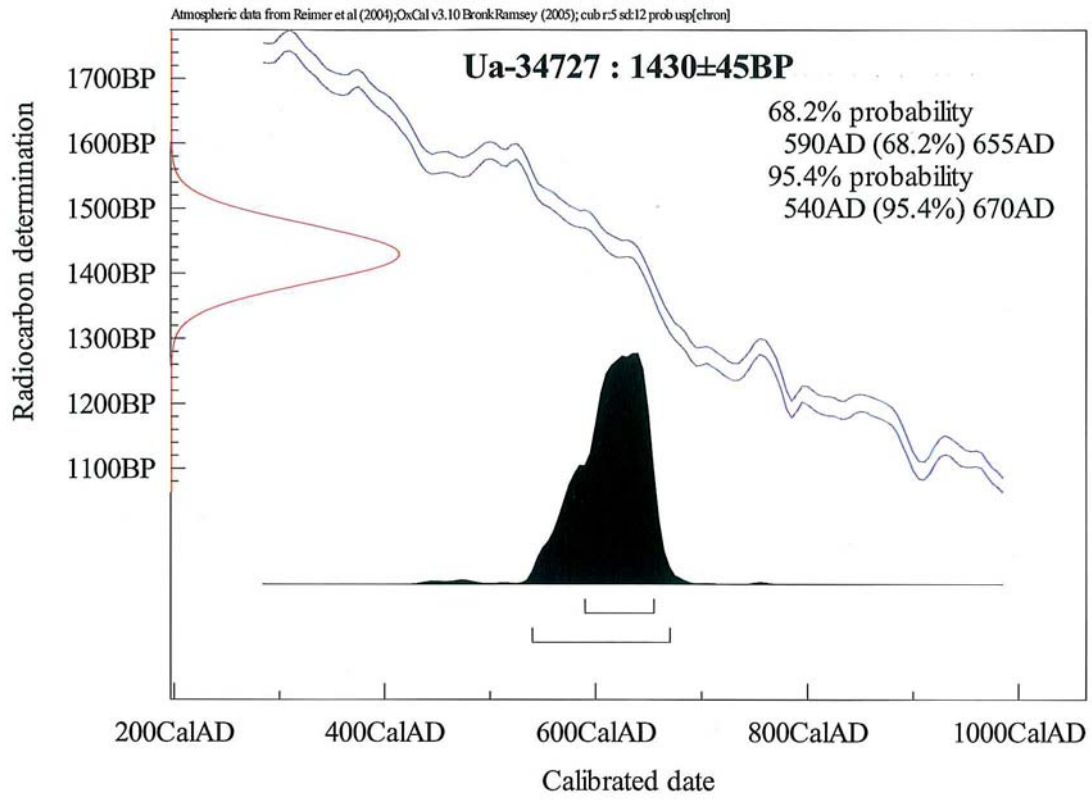
Bilaga 6. Osteologisk benlista

Fnr	Anl	Art	Art	Element	Element	Antal
2	A1	Homo sapiens	Människa	Dentes	Tänder	1
2	A1	Homo sapiens	Människa	Femur	Lårben	3
2	A1	Homo sapiens	Människa	Ossa longa	Långa rörben	36
2	A1	Undet	Oidentifierad	Undet	Oidentifierad	249
3	A1	Homo sapiens	Människa	Ossa longa	Långa rörben	4
3	A1	Undet	Oidentifierad	Undet	Oidentifierad	45
6		Homo sapiens	Människa	Ossa longa	Oidentifierad	1
7	A2	Homo sapiens	Människa	Ossa longa	Långa rörben	6
7	A2	Undet	Oidentifierad	Undet	Oidentifierad	6
8		Undet	Oidentifierad	Undet	Oidentifierad	4
19		Undet	Oidentifierad	Undet	Oidentifierad	1
628	A620	Homo sapiens	Människa	Femur	Lårben	1
629	A620	Homo sapiens	Människa	Tibia	Skenben	2
629	A620	Homo sapiens	Människa	Ossa longa	Långa rörben	12
629	A620	Homo sapiens	Människa	Ossa longa/brevia	Långa/korta rörben	13
642		Undet	Oidentifierad	Ossa longa/brevia	Långa/korta rörben	1
643	A548	Undet	Oidentifierad	Ossa longa/brevia	Långa/korta rörben	1
644		Undet	Oidentifierad	Ossa longa/brevia	Långa/korta rörben	1
645		Homo sapiens	Människa	Calvarium	Skalle	3
645		Homo sapiens	Människa	Ossa longa	Långa rörben	4
645		Undet	Oidentifierad	Undet	Oidentifierad	7
649	A350	Homo sapiens	Oidentifierad	Ossa longa/brevia	Långa/korta rörben	2
					TOTALT	403

Br	Obr	Mod	Pat	MNE	MNI	Vikt	Kommentarer
1				1	1	0,7	
3				1	1	5,7	
36				1	1	38,2	
249				1	1	68,8	
4				1	1	2,7	Rensfynd.
45				1	1	6,4	Rensfynd.
1				1	1	0,5	
6				1	1	5,8	
6				1	1	1,2	
4				1	1	0,9	
1				1	1	0,2	
1				1	1	4,1	
2				1	1	5,3	
12				1	1	9,2	Ett av fragmenten ¹⁴ C-daterades.
13				1	1	3,5	
1				1	1	0,5	Rensfynd.
1				1	1	0,3	
1				1	1	0,1	
3				1	1	1,2	Benkoncentration.
4				1	1	3,7	Benkoncentration.
7				1	1	2,1	Benkoncentration.
2				1	1	0,7	
403				4	1	161,8	

Bilaga 6. ¹⁴C-kalibreringar

Under sommaren 2007 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk slutundersökning inför uppförandet av villor inom fastigheten Håkantorps 1:21. Totalt avbanades ett område på 1940 m². Sammanlagt påträffades sexton anläggningar som bedömdes vara av förhistorisk karaktär. Femton av dessa var att betrakta som boplatsslämningar i form av härdar, gropar och stolphål. Dessutom anträffades en brandgrav. Därutöver påträffades en mängd recenta anläggningar.